

KONFERENSIYALAR COM

ANJUMANLAR PLATFORMASI

**XI RESPUBLIKA ILMIY-
AMALIY KONFERENSIYASI**

**YANGI DAVR ILM-
FANI: INSON UCHUN
INNOVATSION G'OYA
VA YECHIMLAR**

IYUN, 2026

ISSN 3093-8791

ELEKTRON NASHR:

<https://konferensiyalar.com>

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
XI Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to'plami.
2-jild, 11-son (iyun, 2026-yil).- 73 bet.

Mazkur nashr ommaviy axborot vositasi sifatida 2025-yil, 8-iyulda
C-5669862 son bilan rasman davlat ro'yaxatidan o'tkazilgan.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.com>

ISSN: 3093-8791 (onlayn)

Konferensiya tashkilotchisi: "Scienceproblems Team" MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2026-yil, 10-iyun

Mas'ul muharrir:

Isanova Feruza Tulqinovna

Annotatsiya

Mazkur to'plamda "Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar" mavzusidagi XI Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari jamlangan. Nashrda respublikaning turli oliy ta'lim muassasalari, ilmiy markazlari va amaliyotchi mutaxassislari tomonidan tayyorlangan maqolalar o'rin olgan bo'lib, ular ijtimoiy-gumanitar, tabiiy, texnik va yuridik fanlarning dolzarb muammolari va ularning innovatsion yechimlariga bag'ishlangan.

Ushbu nashr ilmiy izlanuvchilar, oliy ta'lim o'qituvchilari, doktorantlar va soha mutaxassislari uchun foydali qo'llanma bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ilmiy-amaliy konferensiya, innovatsion yondashuv, zamonaviy fan, fanlararo integratsiya, ilmiy-tadqiqot, nazariya va amaliyot, ilmiy hamkorlik.

Barcha huquqlar himoyalangan.

© Scienceproblems team, 2026-yil

© Mualliflar jamoasi, 2026-yil

MUNDARIJA

QISHLOQ XO'JALIGI FANLARI

Mamataliev Ikrom, Shadmanov Djamaliddin, Hakimova Iroda
TURLI AGROTEKNIK OMILLARNING G'O'ZA NAVLARIDA BIR KO'SAKDAGI PAXTA VAZNIGA
TA'SIRI 5-9

Raxmonqulova Lola, Umurzakov Elmurod
SHAFTOLI BITINING LOVIYANI O'SISHI RIVOJLANISHI VA MAXSULDORLIGIGA
TA'SIRI..... 10-13

Norov Ilxom, Amanova Maxfurat
KUNJUT(SESAMUM INDICUM.L) NAV VA NAMUNALARINING DON HOSILDORLIK
KO'RSATKICHIGA 1000 DONA DON VAZNINI TA'SIRI 14-17

FILOLOGIYA FANLARI

Isanova Feruza
O'ZBEK VA INGLIZ HUQUQIY MATNLARIDA SEMANTIK MUVOFIQLIK: QIYOSIY
TAHLIL 18-21

Yo'ldoshova Jamila, Xidirova Munajat
QASHQADARYO VOHASIDA UCHRAYDIGAN VESPULA (THOMSON, 1869) AVLODI
TURLARINING MORFOLOGIYASI 22-26

Mustofakulova Maftuna
ZAMONAVIY TILSHUNOSLIKDA KONNOTATIV MA'NONING TADQIQI 27-31

Mahkamova Sevinch
RAQAMLI MUHITDA MUALLIFLIK HUQUQI BUZILISHINING ASOSIY SHAKLLARI VA ULARNING
MEDIA MAKONDAGI NAMOYON BO'LISHI 32-34

Рустамова Тамилла
СТРУКТУРНЫЕ И ОРИЕНТАЦИОННЫЕ МЕТАФОРЫ В РЕПРЕЗЕНТАЦИИ НЕГАТИВНЫХ
ЭМОЦИЙ В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ 35-38

Балясникова Марина
ОТ ПРИЗНАКА К СИМВОЛУ: ФУНКЦИОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧЕСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ
АНГЛИЙСКИХ ПРИЛАГАТЕЛЬНЫХ С СУФФИКСОМ -LY 39-42

YURIDIK FANLAR

Eraliyeva Malika
GERMANIYA VA O'ZBEKISTONDA IJTIMOYIY HIMOYA TIZIMINING RIVOJLANISH
TENDENSIYALARI: QIYOSIY-HUQUQIY TAHLIL 43-46

PEDAGOGIKA FANLARI

Gulamov Shavkat
FALSAFIY DEBATLAR ORQALI IJTIMOYIY MUAMMOLARNI TAHLIL QILISH 47-52

Mustafoyeva Noila
METHODOLOGICAL FOUNDATIONS FOR DEVELOPING LEGAL WRITING COMPETENCE IN
LEGAL EDUCATION 53-57

Darmonova Adolat
BARQAROR TA'LIM MODELLARI ASOSIDA UMUMIY PEDAGOGIKANI RAQAMLI
INTEGRATSIYADA O'QITISHNING ADAPTIV TEXNOLOGIYALARINI
TAKOMILLASHTIRISH 58-60

Sariboyeva Shaxnoza

IJTIMOIY TARMOQLARNING YOSHLAR AXLOQIY DUNYOQARASHIGA TA'SIRI.....61-66

PSIXOLOGIYA FANLARI

Xalikova Guli

O'YIN VA INTERFAOL METODLAR ORQALI TIL O'RGANISH: PSIXOLOGIK VA TEXNOLOGIK YONDASHUV67-72

IJTIMOY TARMOQLARNING YOSHLAR AXLOQIY DUNYOQARASHIGA TA'SIRI

Sariboyeva Shaxnoza Xasanboyevna

University of Business and Science,

Ijtimoiy fanlar kafedrası o'qituvchisi

Email: alisheryoldashev1989@gmail.com

Tel: +998911836489

Annotatsiya. Ushbu maqolada ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar axloqiy dunyoqarashi shakllanishiga ko'rsatayotgan murakkab, ko'p qatlamli va ziddiyatli ta'siri ijtimoiy-falsafiy nuqtayi nazardan tahlil qilinadi. Tadqiqotda ijtimoiy tarmoqlar faqat kommunikatsion vosita sifatida emas, balki qadriyatlar almashinuvi, axloqiy me'yorlar qayta talqin qilinishi, identiklik namoyon bo'lishi, ijtimoiy taqlid, axborot tanlash va shaxsiy mas'uliyat madaniyati shakllanadigan raqamli ijtimoiy makon sifatida talqin etildi. Maqolada yoshlar ongida axloqiy dunyoqarashning shakllanishi oilaviy tarbiya, ta'lim muhiti, milliy qadriyatlar, ommaviy madaniyat, algoritmik axborot oqimi va virtual kommunikatsiya o'rtasidagi o'zaro ta'sirlar bilan bog'liq ekani asoslab berildi. Ijtimoiy tarmoqlar yoshlar uchun bilim, ijtimoiy faollik, fuqarolik pozitsiyasi, ijodiy o'zini ifodalash va madaniyatlararo muloqot imkoniyatlarini kengaytirishi bilan birga, axloqiy relativizm, yuzaki muloqot, soxta obro'ga intilish, tajovuzkor kontent, dezinformatsiya va qadriyatlar beqarorligi kabi xavflarni ham yuzaga keltirishi ko'rsatildi.

Kalit so'zlar: ijtimoiy tarmoqlar, yoshlar, axloqiy dunyoqarash, raqamli madaniyat, ma'naviy immunitet, axborot etikasi, qadriyatlar transformatsiyasi, virtual kommunikatsiya, ijtimoiy-falsafiy tahlil.

THE INFLUENCE OF SOCIAL NETWORKS ON THE MORAL WORLDVIEW OF YOUTH

Sariboyeva Shakhnoza Xasanboyevna

University of Business and Science,

Teacher of the Department of Social Sciences

Annotation. This article analyzes the complex, multi-layered and contradictory impact of social networks on the formation of the moral worldview of young people from a socio-philosophical point of view. The study interpreted social networks not only as a means of communication, but also as a digital social space where the exchange of values, reinterpretation of moral norms, manifestation of identity, social imitation, information selection and the formation of a culture of personal responsibility are formed. The article argues that the formation of a moral worldview in the minds of young people is associated with the interaction between family upbringing, educational environment, national values, mass culture, algorithmic information flow and virtual communication. It is shown that social networks, while expanding opportunities for knowledge, social activism, civic position, creative self-expression and intercultural communication for young people, also pose risks such as moral relativism, superficial communication, the pursuit of false prestige, aggressive content, disinformation and instability of values.

Keywords: social networks, youth, moral worldview, digital culture, spiritual immunity, information ethics, value transformation, virtual communication, socio-philosophical analysis.

DOI: <https://doi.org/10.47390/ydif-y2026v2i11/n014>

Kirish: XXI asrning axborotlashgan jamiyati sharoitida yoshlar axloqiy dunyoqarashining shakllanish jarayoni avvalgi tarixiy davrlarga nisbatan mutlaqo yangi kommunikativ, texnologik va madaniy muhitda kechmoqda. Bugungi kunda ijtimoiy tarmoqlar yosh avlodning kundalik hayoti, muloqot shakli, bilim olish usuli, estetik didi, ijtimoiy mavqega munosabati, o'zini anglash jarayoni hamda axloqiy tanlov mexanizmlariga bevosita ta'sir ko'rsatayotgan omillardan biriga aylandi. Agar an'anaviy jamiyatda axloqiy dunyoqarash

ko'proq oila, mahalla, ta'lim muassasasi, ustoz-shogird munosabati va milliy-ma'naviy meros orqali shakllangan bo'lsa, raqamli jamiyatda ushbu omillarga algoritmik saralangan axborot, virtual guruhlar, blogerlik madaniyati, vizual kontent, qisqa xabarlar, izohlar, layklar va obunachilar soni orqali namoyon bo'ladigan yangi ijtimoiy mezonlar qo'shildi. Shu sababli yoshlar axloqiy dunyoqarashini tadqiq etishda ijtimoiy tarmoqlarni faqat texnik aloqa vositasi sifatida emas, balki insonning qadriyatlarga munosabatini qayta tuzuvchi, ijtimoiy tasavvurlarni shakllantiruvchi va ma'naviy-axloqiy tanlovlarni tezashtiruvchi murakkab madaniy-falsafiy fenomen sifatida o'rganish zarur[1]. Ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar ongiga ta'siri ikki yoqlama xususiyatga ega. Bir tomondan, ular yoshlarning axborotga erkin kirishini, turli madaniyatlar bilan tanishishini, fuqarolik faolligini oshirishini, ijtimoiy tashabbuslarda ishtirok etishini, ijodiy salohiyatini namoyon qilishini va o'z fikrini keng auditoriyaga yetkazishini ta'minlaydi. Boshqa tomondan, nazoratsiz axborot oqimi, dezinformatsiya, manipulyativ reklama, tajovuzkor til, kiberbulling, shaxsiy hayot chegaralarining yemirilishi, shov-shuvga asoslangan mashhurlik modeli, iste'molchilik kayfiyati va axloqiy mezonlarning nisbiylashuvi yoshlar dunyoqarashida ziddiyatli holatlarni keltirib chiqaradi. Ayniqsa, axloqiy baholash mezonlari barqaror shakllanmagan o'smirlik va yoshlik davrida virtual makondagi obrazlar, trendlar, chaqiriqlar va ijtimoiy taqqoslashlar shaxsning o'ziga, boshqalarga va jamiyatga munosabatini tubdan o'zgartirishi mumkin. Shu bois ijtimoiy tarmoqlarni ma'naviy tarbiya, axborot madaniyati va axloqiy immunitet masalalari bilan bog'lab tahlil qilish ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi[2]. Maqolaning dolzarbligi shundaki, yoshlar hayotida ijtimoiy tarmoqlar oddiy ko'ngilochar platformadan ko'ra kengroq vazifani bajarmoqda: ular axloqiy qadriyatlar bo'yicha bahs yuritiladigan, ijtimoiy rollar sinovdan o'tkaziladigan, shaxsiy identiklik namoyon qilinadigan va guruhviy mansublik tasdiqlanadigan maydonga aylanmoqda. Bu jarayonda axloqiy dunyoqarash tayyor me'yorlar yig'indisi emas, balki yosh insonning axborotni tanlash, baholash, rad etish, qabul qilish va ulashish mas'uliyatida namoyon bo'ladi. Demak, yoshlar axloqiy dunyoqarashining zamonaviy talqini media savodxonlik, tanqidiy tafakkur, empatiya, kommunikativ madaniyat, huquqiy ong va milliy qadriyatlarga sodiqlik bilan uyg'un o'rganilishi lozim[3]. Ijtimoiy-falsafiy yondashuv nuqtayi nazaridan ijtimoiy tarmoqlarning ta'siri uch asosiy qatlamda ko'rinadi. Birinchi qatlam — ontologik qatlam bo'lib, unda yoshning real va virtual mavjudlik o'rtasidagi munosabati, o'zini namoyon etish shakli, raqamli identiklikning shakllanishi va shaxsiy hayot chegaralari tahlil qilinadi. Ikkinchi qatlam — aksiologik qatlam bo'lib, unda yaxshilik va yomonlik, adolat va adolatsizlik, mas'uliyat va befarqlik, or-nomus va obro', milliylik va globallik, erkinlik va cheklov kabi qadriyatlarning virtual makonda qanday qayta talqin qilinishi o'rganiladi. Uchinchi qatlam — prakseologik qatlam bo'lib, unda yoshlarning ijtimoiy tarmoqlardagi xatti-harakati, post yozish, izoh qoldirish, bahsga kirishish, kontent ulashish, anonimlikdan foydalanish va raqamli iz qoldirish orqali axloqiy mas'uliyatni qanday amalda namoyon qilishi yoritiladi. Mazkur qatlamlarning uyg'un tahlili mavzuning nazariy va amaliy mohiyatini chuqurroq ochib beradi[4]. Bugungi sharoitda ijtimoiy tarmoqlar yoshlar axloqiy dunyoqarashiga ta'sir etuvchi norasmiy ijtimoiy institutga o'xshash vazifalarni bajarmoqda. Ular ta'lim tizimidan tashqari bilim manbai, ommaviy madaniyat tarqatuvchisi, jamiyat muammolariga munosabat bildirish maydoni va bahslar platformasi sifatida harakat qiladi. Biroq bu institut qat'iy pedagogik nazoratga yoki yagona axloqiy mezonga ega emas; algoritmlar ko'pincha hissiy, bahsli va shov-shuvli kontentni kuchaytiradi. Natijada yoshlar axloqiy qarorlarni dalil va tafakkurga emas, balki guruhviy bosim

va ommaviy tasdiqqa asoslashga moyil bo'lishi mumkin[5]. Shu bilan birga, ijtimoiy tarmoqlarni faqat salbiy hodisa sifatida baholash ilmiy jihatdan biryoqlama yondashuv bo'ladi. Chunki ular yoshlarning axloqiy dunyoqarashini rivojlantirish uchun ham muhim imkoniyatlar yaratadi: ijtimoiy loyihalarda ishtirok etish, xayriya tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash, ekologik va madaniy masalalarda fuqarolik pozitsiyasini bildirish, kitobxonlik, ilm-fan, sport, san'at va milliy merosga oid kontentlarni ommalashtirish, turli ijtimoiy guruhlarga nisbatan bag'rikenglikni kuchaytirish mumkin[6]. Masala ijtimoiy tarmoqlarning mavjudligida emas, balki ulardan qanday maqsadda, qanday madaniyat bilan va qanday axloqiy mas'uliyat asosida foydalanilishidadir. Shuning uchun maqolaning asosiy ilmiy g'oyasi ijtimoiy tarmoqlarni yoshlar axloqiy dunyoqarashiga ta'sir ko'rsatuvchi ziddiyatli, ammo boshqarilishi, yo'naltirilishi va tarbiyaviy resursga aylantirilishi mumkin bo'lgan raqamli-madaniy muhit sifatida talqin qilishdan iborat.

Mavzuga oid ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston ilmiy muhitida axborotlashgan jamiyat, ommaviy madaniyat, internet madaniyati va yoshlar axloqiy tarbiyasi masalalari tobora dolzarb tadqiqot yo'nalishiga aylanmoqda. Xususan, Abror Ochilovning yosh avlod axloqiy tarbiyasida ommaviy madaniyat ta'siriga bag'ishlangan ishlari ijtimoiy tarmoqlar muammosini kengroq madaniy-falsafiy kontekstda tushunish imkonini beradi. Olimning yondashuvida ommaviy madaniyat yoshlar ongiga bevosita singadigan tayyor obrazlar, xulq-atvor namunasi va iste'mol me'yorlari majmui sifatida tahlil qilinadi. Bu qarash ijtimoiy tarmoqlar sharoitida yanada dolzarb tus oladi, chunki virtual makonda ommaviy madaniyat endi faqat televideniye yoki matbuot orqali emas, balki foydalanuvchining shaxsiy sahifasi, qisqa videolari, izohlari, tavsiyaviy algoritmlari va vizual trendlar orqali ham tarqaladi. Ochilovning axloqiy tarbiya, ommaviy madaniyat va yoshlar ongidagi qadriy orientatsiyalar o'rtasidagi bog'liqlikka urg'u berishi mazkur maqolada ijtimoiy tarmoqlarni yoshlarning axloqiy dunyoqarashi shakllanadigan norasmiy ijtimoiy muhit sifatida baholashga nazariy asos bo'ladi[7]. Ikkinchi muhim yo'nalish Tulqinbek Ahmadjonovning ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar axloqiy qadriyatlariga salbiy ta'siri haqidagi tadqiqotlari bilan bog'liq. Ahmadjonov ijtimoiy tarmoqlarni zamonaviy axborot makonining faol elementi sifatida ko'rib, yolg'on axborot, zo'ravonlikni targ'ib qiluvchi kontent, axloqiy buzilish, ommaviy madaniyatning soddalashtirilgan shakllari va g'arbona turmush tarzining tanqidsiz qabul qilinishi yoshlar ongida an'anaviy axloqiy me'yorlarga zid qarashlarni kuchaytirishi mumkinligini ta'kidlaydi. Bu yondashuv ijtimoiy tarmoqlarni axloqiy dunyoqarashga xavf tug'diruvchi omil sifatida o'rganadi, biroq uni faqat taqiqlash yoki cheklash orqali emas, balki axborot madaniyati, tanqidiy tafakkur va ma'naviy immunitetni kuchaytirish orqali muvozanatlashtirish zarurligini ko'rsatadi. Ahmadjonovning ilmiy pozitsiyasi mazkur maqola uchun ayniqsa muhim, chunki u ijtimoiy tarmoqlardagi salbiy kontentning yoshlar qadriyat tizimiga qanday kirib borishini va axloqiy tanlovni qanday beqarorlashtirishini ochib beradi[8].

Mazkur ikki o'zbek olimining qarashlari o'zaro uzviy bog'langan holda tahlil qilinganda, ijtimoiy tarmoqlar yoshlar axloqiy dunyoqarashiga ta'sirining ikki asosiy mexanizmi aniqlanadi. Birinchisi ommaviy madaniyatning raqamli platformalar orqali tezlashgan, shaxsiylashtirilgan va vizuallashtirilgan shaklda tarqalishi; ikkinchisi axborot oqimining nazoratsizligi sababli yoshlar ongida axloqiy mezonlar, milliy qadriyatlar va ijtimoiy mas'uliyatga nisbatan nisbiy munosabat paydo bo'lishi. Ochilovning ommaviy madaniyatga doir umumiy nazariy mulohazalari va Ahmadjonovning aynan ijtimoiy tarmoqlar salbiy

ta'siriga oid tahlillari birgalikda shuni asoslaydiki, raqamli makon yoshlar tarbiyasida tashqi muhit emas, balki axloqiy dunyoqarashning ichki tarkibiy qismiga aylanmoqda. Shu bois adabiyotlar tahlili mavzu bo'yicha mavjud ilmiy qarashlarni inkor etmasdan, ularni yangi ijtimoiy-falsafiy model "raqamli axloqiy muhit – yoshlar qadriyat tanlovi – ma'naviy immunitet" uchligi asosida rivojlantirish zarurligini ko'rsatadi.

Ushbu maqolada ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar axloqiy dunyoqarashiga ta'sirini ochib berish uchun kompleks ijtimoiy-falsafiy metodologiya qo'llanildi. Avvalo, dialektik tahlil metodi asosida ijtimoiy tarmoqlarning ijobiy va salbiy ta'siri o'zaro qarama-qarshi, ammo bir-birini to'ldiruvchi jarayonlar sifatida ko'rib chiqildi. Bu metod raqamli platformalarni faqat xavf manbai yoki faqat taraqqiyot vositasi deb emas, balki imkoniyat va tahdid, erkinlik va mas'uliyat, globallik va milliylik, individual o'zini ifodalash va ijtimoiy nazorat o'rtasidagi ziddiyatli birlik sifatida tahlil qilish imkonini berdi. Aksiologik metod yordamida yoshlar axloqiy dunyoqarashida shakllanayotgan qadriyatlar — halollik, mas'uliyat, hurmat, bag'rikenglik, or-nomus, adolat, vatanparvarlik, ijtimoiy faollik, axborotga tanqidiy munosabat va shaxsiy daxlsizlik — ijtimoiy tarmoqlar muhitida qanday o'zgarishi, kuchayishi yoki zaiflashishi izohlandi. Maqolada tizimli yondashuv metodi ham qo'llanildi, chunki yoshlar axloqiy dunyoqarashining shakllanishi alohida omil natijasi emas, balki oila, ta'lim, mahalla, tengdoshlar guruhi, ommaviy madaniyat, internet muhit, davlat siyosati va shaxsiy tajribaning o'zaro aloqadorligidan iborat murakkab tizimdir. Shu asosda ijtimoiy tarmoqlar mazkur tizimga kirib kelgan yangi kommunikativ qatlam sifatida baholandi. Kontent-tahlil metodi orqali ijtimoiy tarmoqlarda keng tarqalgan axloqiy mazmundagi kontent turlari — tarbiyaviy postlar, motivatsion materiallar, bahsli videolar, salbiy xulqni romantizatsiya qiluvchi materiallar, iste'molchilikka da'vat etuvchi reklama, kiberbulling va qadriyatlarni targ'ib qiluvchi sahifalar — nazariy jihatdan guruhlashtirildi. Qiyosiy tahlil metodi yordamida milliy axloqiy qadriyatlar bilan global raqamli madaniyat o'rtasidagi moslik va tafovutlar aniqlashga harakat qilindi. Shuningdek, maqolada sotsiomadaniy tahlil metodi ishlatildi, chunki ijtimoiy tarmoqlar yoshlar ongiga faqat axborot yetkazmaydi, balki ularning ijtimoiy rol, obro', muvaffaqiyat, go'zallik, do'stlik, erkinlik va mas'uliyat haqidagi tasavvurlarini ham shakllantiradi. Hermenevtik yondashuv orqali yoshlarning raqamli xatti-harakatlari ortida yashirin ma'nolar, ya'ni layk kutish, izohga munosabat bildirish, trendga qo'shilish, shaxsiy fikrni ommaga e'lon qilish va virtual guruhga mansublikni namoyon etish kabi hodisalar axloqiy mazmun nuqtayi nazaridan talqin qilindi. Induksiya va deduksiya metodlari esa alohida raqamli hodisalardan umumiy ijtimoiy-falsafiy xulosalar chiqarish hamda umumiy axloqiy nazariyalarni ijtimoiy tarmoqlar muhitiga tatbiq etish imkonini berdi. Natijada maqolaning metodologik asosi ijtimoiy tarmoqlarni yoshlar axloqiy dunyoqarashiga ta'sir etuvchi ko'p omilli, dinamik va qadriyatlar bilan bevosita bog'liq raqamli ijtimoiy makon sifatida tahlil qilishga xizmat qildi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar axloqiy dunyoqarashiga ta'siri bir yo'nalishli emas, balki ko'p omilli va shartli xarakterga ega. Birinchi natija sifatida ijtimoiy tarmoqlar yoshlar axloqiy dunyoqarashida yangi axborot manbai vazifasini bajarishi aniqlandi. Yoshlar axloqiy masalalar bo'yicha ko'plab ma'lumotlarni endilikda faqat darslik, ota-ona yoki ustozdan emas, balki blogerlar, ekspertlar, tengdoshlar, anonim foydalanuvchilar va algoritmik tavsiyalar orqali olmoqda. Bu esa axloqiy bilimning markazlashmagan, tezkor va ko'pincha bahsli shaklda tarqalishiga olib keladi. Ikkinchi natija

sifatida ijtimoiy tarmoqlar yoshlar ongida ijtimoiy taqqoslash mexanizmini kuchaytirishi qayd etildi. Obunachilar soni, layklar, ko'rishlar va izohlar yoshlar uchun ijtimoiy e'tirof mezoniga aylanganda, axloqiy qadriyatlar ba'zan ichki e'tiqod emas, balki tashqi tasdiq olish vositasi sifatida talqin qilinishi mumkin. Uchinchi natija shundan iboratki, ijtimoiy tarmoqlar axloqiy dunyoqarashni shakllantirishda ham ijobiy, ham salbiy kontentni bir vaqtning o'zida taqdim etadi. Masalan, ilm-fan, kitobxonlik, xayriya, ekologiya, milliy meros, ota-onaga hurmat, kasbga sadoqat va sog'lom turmush tarzini targ'ib qiluvchi sahifalar yoshlarning ma'naviy rivojlanishiga xizmat qilsa, shov-shuv, iste'molchilik, qo'pol muloqot, befarqlik, yolg'on axborot va axloqiy mas'uliyatsizlikka asoslangan kontent aks ta'sir ko'rsatadi. To'rtinchi natija sifatida algoritmik muhitning axloqiy tanlovga bilvosita ta'siri aniqlandi. Foydalanuvchi qaysi kontentga ko'proq munosabat bildirsa, platforma unga o'xshash materiallarni ko'proq ko'rsatadi; natijada yosh inson o'z qarashlarini kengaytirish o'rniga bir xil axborot doirasida qolib ketishi mumkin. Bu hodisa axloqiy dunyoqarashda tanqidiy tafakkur o'rnini guruhiy fikr va emotsional tasdiq egallashiga sabab bo'ladi. Beshinchi natija shuni ko'rsatdiki, yoshlarning ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish madaniyati ularning axloqiy immunitet darajasi bilan bevosita bog'liq. Axborotni tekshirish, manbani solishtirish, tajovuzkor izohga javob bermaslik, shaxsiy ma'lumotni himoya qilish, boshqalarning sha'ni va qadr-qimmatiga hurmat bilan munosabatda bo'lish, virtual bahslarda dalil va madaniyatga tayanish kabi ko'nikmalar kuchli bo'lgan yoshlarda ijtimoiy tarmoqlarning salbiy ta'siri kamayadi. Aksincha, media savodxonlik yetarli bo'lmagan holatda ijtimoiy tarmoqlar yoshlar ongida axloqiy relativizm, tezkor xulosa chiqarish, mish-mishlarga ishonish, virtual agressiya va ma'naviy beqarorlikni kuchaytirishi mumkin. Oltinchi natija sifatida ijtimoiy tarmoqlarni tarbiyaviy resursga aylantirish uchun oila, ta'lim muassasasi, mahalla, yoshlar tashkilotlari va media sohasi o'rtasida hamkorlik zarurligi asoslandi. Demak, ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar axloqiy dunyoqarashiga ta'siri platformalarning o'ziga xos xususiyatlari bilangina emas, balki jamiyatda raqamli axloqiy madaniyat qanchalik shakllangani bilan ham belgilanadi.

Maqola mavzusi bo'yicha xorijiy ilmiy adabiyotlarda ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar hayoti va axloqiy dunyoqarashiga ta'siri masalasida turli polemik qarashlar mavjud. Bu borada Sherry Turkle va danah boyd yondashuvlari o'zaro bahsli, ammo bir-birini to'ldiruvchi nazariy maydonni hosil qiladi. Turkle texnologiyalar insonlararo munosabatlarda yaqinlik illyuziyasini yuzaga keltirishi, doimiy onlaynlik esa chuqur muloqot, empatiya va ichki refleksiyaning zaiflashtirishi mumkinligini ta'kidlaydi. Uning fikricha, raqamli aloqa ko'pincha insonni real suhbatdagi mas'uliyat, tinglash madaniyati va hissiy javobgarlikdan uzoqlashtiradi. Bu qarash yoshlar axloqiy dunyoqarashi nuqtayi nazaridan muhim, chunki axloqiylik faqat me'yorlarni bilish emas, balki boshqaning holatini his qilish, o'z so'zining oqibatini anglash va muloqotda insoniy mas'uliyatni saqlash qobiliyatidir. Turkle pozitsiyasida ijtimoiy tarmoqlar haddan tashqari kuchaysa, yoshlar uchun munosabatlar soddalashgan signal almashinuviga, do'stlik esa raqamli ko'rinishga aylanib qolishi xavfi mavjud[9]. Biroq danah boyd bu masalaga nisbatan murakkabroq va muvozanatliroq yondashadi. Uning tadqiqotlarida tarmoqlashgan yoshlar ijtimoiy tarmoqlardan shunchaki qochish yoki befoyda vaqt o'tkazish uchun emas, balki o'z tengdoshlari bilan muloqot qilish, identiklikni sinash, ijtimoiy mavqeni tushunish va mustaqil ommaviy maydon yaratish uchun foydalanishi ko'rsatiladi. boyd nuqtayi nazaridan kattalar ko'pincha yoshlarning onlayn xatti-harakatlarini faqat xavf prizmasida baholaydi, aslida esa ijtimoiy tarmoqlar ularning real hayotdagi ehtiyojlari, cheklovlari va ijtimoiy izlanishlarining

davomi sifatida ishlaydi. Bu pozitsiya yoshlar axloqiy dunyoqarashiga doir muhokamada muhim qarama-qarshi fikrni yuzaga chiqaradi: agar Turkle raqamli muloqot chuqur insoniy munosabatlarni yemirishi mumkinligini ta'kidlasa, boyd ijtimoiy tarmoqlar yoshlarning jamiyatda o'z o'rnini izlash jarayonidagi tabiiy kommunikativ maydon ekanini ko'rsatadi[10]. Mazkur polemika ijtimoiy tarmoqlarning axloqiy ta'sirini baholashda biryoqlamalikdan qochish zarurligini anglatadi. Turkle ogohlantirgan xavflar yuzaki muloqot, yolg'izlanish, empatiya pasayishi, texnologik qaramlik haqiqatan ham yoshlar axloqiy dunyoqarashi uchun muhim tahdidlar hisoblanadi. Ammo boyd ko'rsatganidek, ijtimoiy tarmoqlarni faqat axloqiy inqiroz manbai sifatida talqin qilish yoshlarning real tajribasini soddalashtirib yuboradi. Yoshlar ijtimoiy tarmoqlarda o'z fikrini himoya qilishni, boshqalar bilan bahslashishni, adolatsizlikka munosabat bildirishni, ijtimoiy yordam kampaniyalarida qatnashishni va madaniy identiklikni ifodalashni ham o'rganadi. Demak, ilmiy muhokamada asosiy masala ijtimoiy tarmoqlardan foydalanishning o'zi emas, balki u qanday axloqiy me'yorlar, qanday media savodxonlik, qanday oilaviy va ta'limiy qo'llab-quvvatlash hamda qanday platforma madaniyati bilan birga kechayotganidadir. Shu jihatdan maqola natijalari xorijiy bahslar bilan uyg'unlashadi: ijtimoiy tarmoqlar yoshlar axloqiy dunyoqarashini buzuvchi ham, rivojlantiruvchi ham kuch bo'lishi mumkin; hal qiluvchi omil esa yoshning tanqidiy tafakkuri, axloqiy immuniteti va jamiyatning raqamli tarbiya strategiyasidir.

Xulosa: Xulosa qilib aytganda, ijtimoiy tarmoqlar yoshlar axloqiy dunyoqarashiga ta'sir etuvchi zamonaviy, murakkab va ziddiyatli ijtimoiy-falsafiy hodisadir. Ular yoshlarning axborotga kirish imkoniyatlarini kengaytiradi, ijtimoiy faollikni oshiradi, ijodiy o'zini ifodalash va fuqarolik pozitsiyasini namoyon qilish uchun keng maydon yaratadi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Abdullayev I.A. Yoshlar media madaniyati: O'zbekiston amaliyoti // Oriental Renaissance. 2023. B. 337–342;
2. Alimov Z. Internet madaniyati va yoshlar axloqiy qadriyatlarining o'zaro ta'siri // Nordic Press. 2025;
3. Abdullajonova N.B., Kamolova A.O. Yoshlarning axborotdan foydalanish madaniyatini shakllantirish // PEDAGOGS. 2024. 53(1). B. 86–92;
4. Qodirova N., Nurmatov S. O'zbekistonda internet madaniyati va yoshlar media savodxonligi darajasining IT platformalar orqali tahlili // Yosh olimlar. 2025. 3(59). B. 9–10;
5. Castells M. The Rise of the Network Society. Wiley-Blackwell, 2010;
6. Jenkins H. Convergence Culture: Where Old and New Media Collide. New York: NYU Press, 2006;
7. UNESCO. Media and Information Literacy: Policy and Strategy Guidelines. Paris: UNESCO Publishing, 2020.
8. Ashurov J. D. Oliy ta'limda sun'iy intellekt texnologiyalari: muammolar va istiqbollar //Advanced methods of ensuring the quality of education: problems and solutions. – 2024. – T. 1. – №. 3. – C. 112-118.
9. Ashurov J. D. Sun'iy intellekt texnologiyalaridan ta'lim tizimida foydalanishda axborot madaniyatini shakllantirishning ahamiyati //Problems and solutions at the stage of innovative development of science, education and technology. – 2025. – T. 2. – №. 1. – C. 41-47.

YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN INNOVATSION G'OYA VA YECHIMLAR

XI RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI MATERIALLARI
2026-yil, iyun

Mas'ul muharrir: *F.T.Isanova*
Texnik muharrir: *N.Bahodirova*
Diszayner: *I.Abdihakimov*

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
XI Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to'plami.
2-jild, 11-son (iyun, 2026-yil). – 73 bet.

Mazkur nashr ommaviy axborot vositasi sifatida 2025-yil, 8-iyulda
C-5669862 son bilan rasman davlat ro'yaxatidan o'tkazilgan.

ISSN: 3093-8791 (onlayn)

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.com>

Konferensiya tashkilotchisi: "Scienceproblems Team" MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2026-yil, 10-iyun.

Barcha huquqlar himoyalangan.
© Science problems team, 2026-yil.
© Mualliflar jamoasi, 2026-yil.